

การวิเคราะห์การบูรณาการในการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมศิลปะเครื่องเคลือบ ของสาธารณรัฐประชาชนจีน

หยูฮั่น หวัง¹

กรกช อารมณดี²

ชัยยศ วานิชวัฒนาวุฒิ^{3*}

Received 29 March 2025

Revised 25 August 2025

Accepted 26 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะเครื่องเคลือบ เพื่อทำความเข้าใจลักษณะของงานศิลปะเครื่องเคลือบและเทคนิคการผลิต รวมถึงการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์งานฝีมือสมัยใหม่ และสำรวจรูปแบบการออกแบบผลิตภัณฑ์ และ 2) วิเคราะห์การบูรณาการงานศิลปะเครื่องเคลือบและผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าวเชิงนวัตกรรมสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการทบทวนวรรณกรรม การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ เพื่อสำรวจปัจจัยสำคัญ อุปสรรค และการจัดการในกระบวนการนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ของงานศิลปะเครื่องเคลือบ และดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน ได้แก่ นักวิชาการศิลปะเครื่องเคลือบจำนวน 2 คน ผู้สืบทอดวัฒนธรรมจำนวน 1 คน ผู้บริหารบริษัทเครื่องเคลือบจำนวน 1 คน ศิลปินจำนวน 1 คน และนักสะสมผลงานศิลปะจำนวน 1 คน เพื่อให้ได้ความคิดเห็นและข้อมูลเชิงลึกในการออกแบบ และการพัฒนาเป็นเชิงพาณิชย์

ผลจากการวิจัย พบว่า 1) ศิลปะเครื่องเคลือบได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านของรูปทรงและทัศนศิลป์ การผสมผสานความงามทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เข้ากับรูปร่างที่ละเอียดอ่อนและเรียบง่าย ผลิตภัณฑ์ศิลปะเครื่องเคลือบมุ่งเน้นไปที่การปกป้องและสืบสานวัฒนธรรม การพัฒนาและการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมในสายการผลิตรูปแบบเดิมกลายเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ในกระบวนการออกแบบสร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรมดั้งเดิมจะต้องมีความเป็นเอกภาพทางศิลปะและใช้ประโยชน์ได้จริง 2) ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมมิใช่เพียงสินค้าทั่วไป แต่ผ่านการออกแบบที่สร้างสรรค์บูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และเรื่องราว เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ และมีความหมายทางสังคมที่เป็นเอกลักษณ์ จากการผสมผสานระหว่างองค์ประกอบดั้งเดิมกับแนวคิดการออกแบบสมัยใหม่เพื่อออกแบบและสร้างผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่ฟื้นฟูหัตถกรรมดั้งเดิม และมีศักยภาพในการแข่งขัน

คำสำคัญ: ศิลปะเครื่องเคลือบ มรดกวัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

^{1 2 3} คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Email: ¹ wangyuhuan.bkkthon@gmail.com

* Corresponding author email: chaiyot.tak@gmail.com

INTEGRATION ANALYSIS IN PRODUCT DESIGN, LACQUER ART CULTURE OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

Yuhan Wang¹

Korakot Aromdee²

Chaiyot Vanitwatthananuwat^{3*}

Abstract

The objectives of this research were: (1) to collect data on ceramic art to understand its characteristics, and production techniques, and to analyze modern handcrafted products while exploring product design patterns; and (2) to analyze the integration of ceramic art with modern cultural products to develop innovative solutions for the design of cultural products. This research methodology was qualitative research conducted through literature review and comparative analysis to explore key factors, obstacles, and management in the innovation process of ceramic art products. In-depth interviews were conducted with six experts: two ceramic art scholars, one cultural inheritor, one ceramic company executive, one artist, and one art collector. These interviews provided insights and opinions for design and commercial development.

The research findings were found that: (1) Ceramic art has continuously evolved in form and aesthetics, blending historical and cultural beauty with delicate and minimalistic shapes. Ceramic art products emphasize cultural preservation and heritage. However, the development and promotion of traditional production lines often conflict with changing consumer behavior. The design of traditional handicrafts requires artistic unity and practical usability; and (2) Cultural products are not just ordinary commodities; they embody creative design that integrates modern technology, culture, history, and narratives to meet the demands of contemporary consumers. These products have a unique social significance as they combine traditional elements with modern design concepts. This approach helps to design and manufacture cultural products that revitalize traditional craftsmanship and improve competitiveness.

Keywords: Ceramic Art, Cultural Heritage, Cultural Products

^{1 2 3} Faculty of Fine Arts, Bangkok Thonburi University

Email: ¹ wangyuhan.bkkthon@gmail.com

* Corresponding author email: chaiyot.tak@gmail.com

บทนำ

การใช้วัสดุเคลือบเงา (Lacquer) ที่พบในสาธารณรัฐประชาชนจีนมีอายุมากกว่า 8,000 ปี “วัสดุเคลือบ” มีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์อันยาวนานของชนชาติจีน ไม่ว่าจะเป็นในฐานะสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวันหรือพัฒนาสู่รูปแบบศิลปะในภายหลัง ผลงานที่เกี่ยวข้องกับวัสดุเคลือบ ไม่ว่าจะเป็นภาชนะใช้สอยหรือศิลปะตกแต่ง ล้วนมีบทบาทสำคัญในการสืบทอดและพัฒนาจิตวิญญาณของศิลปะเครื่องเคลือบ

ต้นไม้เคลือบ เป็นไม้ผลัดใบที่เติบโตในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เวียดนาม เมียนมา ไทย และอินเดีย ดังนั้น วัฒนธรรมศิลปะเครื่องเคลือบจึงถือเป็นศิลปะที่มีต้นกำเนิดในเอเชีย ต้นเคลือบใช้เวลา 8 ปี จึงจะเจริญเติบโตเต็มที่ น้ำยางเคลือบได้จากการกรีดเปลือกไม้ของต้นเคลือบที่โตเต็มที่ด้วยใบมีดคมและปล่อยให้ให้น้ำยางไหลออกมาเอง น้ำยางเคลือบมีสีขาว และเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแดงเมื่อแข็งตัว หลังจากผ่านกระบวนการออกซิไดซ์จะกลายเป็นสีน้ำตาลดำ น้ำยางเคลือบธรรมชาติเป็นวัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีคุณสมบัติในการตกแต่งและป้องกัน และสามารถใช้กับพื้นผิวต่าง ๆ ได้ (Hung et al., 2021) ดังที่แสดงในภาพที่ 1 ขามไม้เคลือบด้วยสีแดงที่ขุดพบจากแหล่งโบราณคดีสมัยยุคหินใหม่เฮมดู ในเมืองหยูเหยา มณฑลเจ้อเจียง แสดงให้เห็นว่า เมื่อกว่า 7,000 ปีก่อน บรรพบุรุษของจีนได้พัฒนาเทคโนโลยีการผลิต และการใช้งานมาอย่างยาวนาน

ภาพที่ 1 ขามเคลือบสีแดงที่ขุดพบจากแหล่งโบราณคดีเฮมดู จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์มณฑลเจ้อเจียง แหล่งที่มา: Baidu Baike (n.d.)

งานฝีมือเครื่องเคลือบ (Lacquer Craft) มีต้นกำเนิดในประเทศจีนมากกว่า 7,000 ปีที่ผ่านมา ใช้น้ำยางธรรมชาติจากต้นรัก ซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ถือเป็นสมบัติของหัตถศิลป์ดั้งเดิมของจีน ในสมัยโบราณเครื่องเคลือบถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในด้านสถาปัตยกรรม เฟอร์นิเจอร์ พิธีกรรม และงานศิลปะ โดยเป็นสัญลักษณ์ของสถานะราชวงศ์และชนชั้นสูง เครื่องเคลือบเจริญรุ่งเรืองถึงจุดสูงสุดในสมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่น ต่อมาได้แพร่กระจายไปทั่วโลกผ่านการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ ก่อให้เกิดรูปแบบและเทคนิควิธีการที่หลากหลาย ด้วยการเปลี่ยนแปลงของความต้องการ

ด้านสุนทรียภาพและการใช้งานในยุคปัจจุบัน รวมถึงกระบวนการผลิตที่ซับซ้อน ทำให้ศิลปะเครื่องเคลือบต้องเผชิญกับความท้าทายในการสืบทอดและนวัตกรรม แม้ว่าจะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ แต่ความพยายามในการอนุรักษ์ยังคงไม่เพียงพอ (Guo, 2020)

อย่างไรก็ดี ความเจริญรุ่งเรืองของศิลปะร่วมสมัยและความนิยมของผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและสร้างสรรค์ได้เปิดโอกาสใหม่ให้กับศิลปะเครื่องเคลือบ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นคุณค่าและความสำคัญในการออกแบบเพื่อพัฒนาเครื่องเคลือบในเชิงผลิตภัณฑ์ โดยผสานประวัติศาสตร์วัฒนธรรมการผลิต และแนวโน้มตลาด เพื่อเสนอแนวทางการบูรณาการการออกแบบดั้งเดิมและสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์และมูลค่าทางศิลปะ ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาด รวมถึงการส่งเสริมการสืบทอดและพัฒนาศิลปะเครื่องเคลือบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะเครื่องเคลือบ เพื่อทำความเข้าใจลักษณะของงานศิลปะเครื่องเคลือบและเทคนิคการผลิต รวมถึงการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์งานฝีมือสมัยใหม่ และสำรวจรูปแบบการออกแบบผลิตภัณฑ์
2. วิเคราะห์การบูรณาการงานศิลปะเครื่องเคลือบและผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาวิธีแก้ไขปัญหาเชิงนวัตกรรมสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

ประวัติศาสตร์การผลิตผลิตภัณฑ์ สถานการณ์ปัจจุบัน แนวโน้มการพัฒนา ความท้าทาย และโอกาสของศิลปะเครื่องเคลือบ และแนวทางสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปะเครื่องเคลือบ

การทบทวนวรรณกรรม

หลักฐานจากกลุ่มแม่น้ำแยงซีตอนล่างยืนยันการใช้ “รักธรรมชาติ” ในจีนตั้งแต่ยุคหินใหม่น้อยราว 8,000 ปีก่อน โดยวิเคราะห์ตัวอย่างจากแหล่งกัวเหวเฉียว (Kuahuqiao) ด้วยวิธี ELISA พบการใช้รักทั้งเป็นสารเคลือบและกาว (Wu et al., 2018) ขณะเดียวกัน งานที่แหล่งจิงโจวซาน (Jingtoushan) ในเดลต้าแยงซี รายงานโบราณวัตถุเครื่องรักยุคต้นมาก ซึ่งช่วยยืนยันความต่อเนื่องของการใช้วัสดุรักในภาคตะวันออกของจีน (Zhai et al., 2022) นอกจากนี้ ชุดข้อมูลจากเทียนหลัวซาน (Tianluoshan) อธิบายองค์ความรู้ด้านสูตรสีในยุคต้น ได้แก่ รักสีดำจากการเติมคาร์บอน และรักสีแดงจากซินนาบาร์ (ปรอทซัลไฟด์) ซึ่งสะท้อนความก้าวหน้าด้านวัสดุศาสตร์ตั้งแต่ยุคก่อนรัฐโบราณ (Cameron & Sun, 2022).

รักธรรมชาติที่ได้จาก *Toxicodendron Vernicifluum* (จีน-ญี่ปุ่น-เกาหลี) มีองค์ประกอบหลักเป็นกลุ่มเคเทคอล “อูรูชิโอล (urushiol)” โซ่ข้างยาว C15–C17 ส่วนรักในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บางชนิดมีแลคคอล (Laccol) หรือ ทิทชีโอล (Thitsiol) ตามชนิดไม้ (เช่น *Gluta usitata* ในพม่า/ไทย) ความแตกต่างดังกล่าวจำแนกเชิงวิเคราะห์ได้ด้วย HPLC และ ToF-SIMS ซึ่งใช้ติดตามแหล่งที่มา-การปนผสม และสภาวะ

พอลิเมอร์เซชันของฟิล์มรัก (Yu et al., 2021) เมื่ออยู่ในความชื้นและอุณหภูมิที่เหมาะสม โมโนเมอร์เคเทคอล จะถูกออกซิไดซ์โดยเอนไซม์แลคเคสให้เกิดพอลิเมอร์สามมิติ ส่งผลให้เคลือบรักมีความแข็งแรง ทนน้ำ และทนสารเคมีสูง (Yu et al., 2021; Chen et al., 2023). การศึกษาวัสดุ/จุลภาคของโบราณวัตถุจีนยุครัฐโบราณถึงราชวงศ์ฮั่นพบ “ระบบหลายชั้น” ที่ประกอบด้วยชั้นรองพื้น (ผงอิฐ/เลือด/กาว) หลายระดับก่อนเคลือบด้วยรัก ย้อมสี และขัดเงาซ้ำ เพื่อความคงทน-ความงามของผิวสำเร็จ (Zheng et al., 2023) ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับหลักฐานเชิงประวัติศาสตร์ศิลปะที่ระบุความเฟื่องฟูของเทคนิคเครื่องรักในปลายสมัยจั้นกั๋ว-ฉิน-ฮั่น และการใช้เม็ดสีแดง (จินนabar) กับดำ (คาร์บอน) อย่างแพร่หลาย (Cameron & Sun, 2022; Zheng et al., 2023).

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: ความหลากหลายของชนิดรัก

วรรณกรรมเปรียบเทียบชี้ว่า แม้ “ชนิดรัก” ต่างที่องค์ประกอบหลัก (urushiol/laccol/thitsiol) แต่สามารถเกิดโคพอลิเมอร์เซชันและให้ฟิล์มที่มีสมบัติสูงใกล้เคียงกันภายใต้ตัวเร่ง/สภาวะที่เหมาะสม ส่งผลให้เกิด “ตระกูลวัสดุเดียวกัน” ซึ่งถูกดัดแปลงโดยช่างท้องถิ่นตามบริบทภูมิอากาศและทรัพยากร (Yu et al., 2021) ประเด็นนี้มีนัยทั้งต่อการอนุรักษ์ (ตรวจแหล่งที่มา-การปนผสม) และต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยที่ต้องคุณภาพแหล่งวัตถุดิบ (Yu et al., 2021).

แม้เครื่องรักจะมีสถานะเป็นมรดกภูมิปัญญาที่ได้รับการคุ้มครองในหลายพื้นที่ แต่การถ่ายทอด “ความรู้ปริยาย” ระหว่างครู-ศิษย์ยังเผชิญความท้าทาย เช่น ทุนเวลาในการผลิตสูง ความผันผวนของรายได้ช่าง และจำนวนแรงงานรุ่นใหม่ที่ลดลง (Song et al., 2019) งานจากไต้หวันเสนอโมเดลการศึกษาช่างรักที่บูรณาการเป้าหมายด้าน “ความรู้-ทักษะ-ทัศนคติ” เข้ากับการอนุรักษ์ เพื่อสร้างฐานผู้สืบทอดอย่างยั่งยืน (Hung et al., 2021) ขณะเดียวกัน แนวคิด “Digital-ICH” ชี้ทางใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยทำฐานข้อมูล เทคนิค และการสื่อสารตลาด เพื่อยกระดับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนช่าง (He & Wen, 2024).

โอกาสทางวัสดุศาสตร์และการออกแบบผลิตภัณฑ์

ทิศทางวัสดุศาสตร์ร่วมสมัยเสนอการต่อยอด “อูร์ชิโอล” ไปสู่ฟิล์มเคลือบเชิงหน้าที่ (Functional Coatings) และไบโอเรซินที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม รวมถึงศักยภาพด้าน ด้านจุลชีพ/ทนสารเคมี/ทนร้อน ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเคเทคอลและการเกิดพอลิเมอร์สามมิติ (Chen et al., 2023) เมื่อนำองค์ความรู้วัสดุนี้ไปเชื่อมกับข้อมูลผู้ใช้และซัพพลายเชนสร้างสรรค์ (เช่น ฐานข้อมูลช่าง/เทคนิค, เนื้อหา 3D, แพลตฟอร์มตลาด) จะเกิดผลิตภัณฑ์เครื่องรักร่วมสมัยที่ยกระดับทั้ง “สมรรถนะ-มูลค่า-ความหมาย” และสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจแก่การสืบทอด (He & Wen, 2024; Hung et al., 2021; Song et al., 2019).

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการทบทวนวรรณกรรมจากงานวิจัย บทความ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ศิลปะเครื่องเคลือบ การออกแบบและการผลิตผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมเครื่องเคลือบ แนวโน้มทางการตลาด การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการในการออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปะเครื่องเคลือบของจีน จำนวน 6 คน ได้แก่ นักวิชาการศิลปะเครื่องเคลือบ ผู้สืบทอดวัฒนธรรม ผู้บริหารสถานประกอบการ ศิลปิน และนักสะสมศิลปะเครื่องเคลือบ ดังนี้

ตารางที่ 1 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการให้สัมภาษณ์เชิงลึก

ลำดับ	ชื่อ	อาชีพ	ความเชี่ยวชาญ
1	Liu Xuan	ศาสตราจารย์จากสถาบันศิลปะ Luxun	งานศิลปะเครื่องเคลือบ
2	Li Linyu	ศาสตราจารย์จากสถาบันศิลปะ Weifang	หัตถกรรมและศิลปะ
3	Wen Zi	ผู้สืบทอดงานศิลปะเคลือบ	งานศิลปะเครื่องเคลือบ
4	Qu Jingjing	ศิลปินอิสระ	ศิลปะการรวมวัสดุต่างๆ
5	Feng Lulu	ผู้ก่อตั้ง บริษัท Qianyan Fine Arts and Art	แบรนด์ศิลปะและนวัตกรรมทางวัฒนธรรม
6	Wang Yao	นักสะสมงานศิลปะเครื่องเคลือบ	การสะสมและการประเมินค่า

ผลการวิจัย

1. รูปทรงของศิลปะเคลือบแบบดั้งเดิมของจีน

ภาชนะที่ทำจากการเคลือบเรียกว่า “ภาชนะเคลือบ” ภาชนะเคลือบที่เก่าแก่ที่สุดทำโดยการทาทับไม้เพื่อเคลือบถ้วย ขาม จาน หม้อ กล้อง ตุ้ โต๊ะ หรือภาชนะอื่นๆ ที่เป็นสิ่งของใช้ในชีวิตประจำวัน ภาชนะเคลือบเหล่านี้เคยเป็นของเฉพาะชนชั้นสูงและราชวงศ์ ภาชนะเคลือบที่ขุดค้นพบในปัจจุบันส่วนใหญ่ได้รับการผลิตอย่างดีและตกแต่งอย่างสวยงาม ทั้งมีคุณลักษณะและคุณค่าทั้งในด้านชีวิตและศิลปะ และยังเป็นสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมด้วย

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของรูปแบบสังคม ผู้คนได้มีแนวคิดเชิงสุนทรียศาสตร์ หัตถกรรมเคลือบพัฒนาได้อย่างรวดเร็วและรุ่งเรืองในประวัติศาสตร์ของภาชนะเคลือบจีน สีเคลือบหลักคือสีแดงและสีดำ ซึ่งความตึงเครียดของทั้งสองสีสร้างรูปแบบของการตกแต่งที่โดดเด่นซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางชาติพันธุ์ เช่น เครื่องเคลือบทรงนกเป็ดน้ำที่มีภาพดนตรีและการเต้นรำที่ขุดค้นพบจากสุสาน Zenghou Yi ในเขต Sui มณฑลหูเป่ย์ เก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานหลูเป่ย์ ซึ่งยังคงรักษาไว้จนถึงปัจจุบันเนื่องจากวัสดุที่ใช้ในการเคลือบเป็นวัสดุที่ทนความชื้นและทนต่อการกัดกร่อน และให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่มีค่าอย่างยิ่งสำหรับผู้คนในยุคปัจจุบันในการเข้าใจวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์

ภาพที่ 2 เครื่องเคลือบทรงนกเป็ดน้ำที่มีลวดลายการเล่นดนตรีและการเต้นรำ ในพิพิธภัณฑสถานหลูเป่ย์ แหล่งที่มา: The Palace Museum (n.d.)

ในช่วงราชวงศ์ฉิน อุตสาหกรรมการผลิตภาชนะเคลือบเจริญรุ่งเรือง และได้มีการจัดตั้งหน่วยงานออกแบบผลิตภัณฑ์ ภาชนะเคลือบในช่วงนี้มีรูปแบบที่หลากหลายขึ้น เช่น ไม้ กระดาษ ไม้ไผ่ และทองแดง เมื่อเทียบกับภาชนะเคลือบในช่วงสมัยราชวงศ์ที่แย่งชิงกัน ภาชนะเคลือบในสมัยราชวงศ์ฉินมีความเป็นระเบียบและประณีตมากขึ้น มีรูปทรงและความหลากหลายที่มากขึ้น และใช้วัสดุที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น เช่น หม้อไม้ที่มีลวดลายสัตว์วัวและม้า ซึ่งชุดพบจากหลุมฝังศพหมายเลข 44 ในเขตสุ่ยหูตี้ เมืองหยุนเมิ่ง มณฑลหูเป่ย์ เก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหูเป่ย์ ทั้งตัวภาชนะทาด้วยเคลือบสีดำ และลวดลายทาด้วยเคลือบสีแดงและสีน้ำตาล ด้านหนึ่งมีภาพวัว และอีกด้านหนึ่งมีภาพม้าและนก เส้นของภาพเรียบง่าย รูปทรงมีความเคลื่อนไหว มีคุณค่าสูงทั้งในด้านรูปทรงและจิตวิญญาณ

ภาพที่ 3 หม้อไม้ที่มีลวดลายสัตว์วัวและม้า ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหูเป่ย์

แหล่งที่มา: The Palace Museum (n.d.)

เศรษฐกิจวัฒนธรรมของราชวงศ์ฉินเริ่มรุ่งเรืองและมีศิลปะรูปแบบต่างๆ มากมาย ภาชนะเคลือบค่อย ๆ ถูกแทนที่ด้วยศิลปะรูปแบบอื่นเนื่องจากกระบวนการผลิตที่ซับซ้อนและราคาที่สูง มีการพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ในวิธีและเทคนิคของภาชนะเคลือบ เทคนิคใหม่ๆ เช่น การฝังมุกและการแกะสลักเคลือบเริ่มปรากฏในการตกแต่ง และภาชนะเคลือบจากกระดาษมาเซ่ได้รับความนิยมในรูปแบบ ตามที่บันทึกไว้ใน “หนังสือของราชวงศ์ฉิน” ความศรัทธาทางศาสนาในราชวงศ์ฉินถึงจุดสูงสุด รูปแบบกระดาษมาเซ่สามารถผลิตภาชนะเคลือบขนาดใหญ่และเบา ซึ่งง่ายต่อการขนส่ง ทำให้ภาชนะเคลือบจากกระดาษมาเซ่มีการพัฒนา เช่น รูปปั้นพระพุทธรูปเคลือบสีและทองคำจากกระดาษมาเซ่ที่ปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานศิลปะเมโทรโพลิแทนในสหรัฐอเมริกา รูปปั้นพระพุทธรูปนี้มีอายุเกือบ 1,400 ปี เป็นพระพุทธรูปนั่งที่ทำจากเทคนิคการเคลือบแห้งและกระดาษมาเซ่ รูปปั้นมีความมีชีวิตชีวาและละเอียดอ่อน มีสีหน้าสงบ นั่งในท่าขัดสมาธิ สวมผ้ากาสาพัสตร์ที่มีรอยยับและร่องรอยของการเคลือบและการปิดทอง

ภาพที่ 4 พระพุทธรูปแกะสลักเคลือบสีและทองคำจากกระดาษมาเซ่ในพิพิธภัณฑสถานศิลปะเมโทรโพลิแทน สหรัฐอเมริกา

แหล่งที่มา: The Metropolitan Museum of Art (n.d.)

ภาชนะเคลือบที่มีการพัฒนาสูงสุดในราชวงศ์หยวนคือการแกะสลักเคลือบ ซึ่งยังรู้จักกันในชื่อ การแกะสลักเคลือบแดง คุณลักษณะมีความสง่างามและหนา มีความละเอียดอ่อนในรายละเอียด เทคนิคนี้มีเสน่ห์เฉพาะในเนื้อสัมผัส เช่น จานแปดเหลี่ยมการแกะสลักเคลือบแดงลายวิวแม่น้ำที่ผลิตโดยหยางหมาว ซึ่งปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระราชวัง ผลงานนี้มีพื้นฐานจากทิวทัศน์และรูปคน ภาพมีความโปร่ง โล่ง และลึกซึ้ง เทคนิคการแสดงออกที่ละเอียดอ่อนมาก ฝีมือการใช้มีดที่ชำนาญ และการขัดที่เรียบเนียน กระบวนการผลิตซับซ้อนมีคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง

ภาพที่ 5 จานแปดเหลี่ยมการแกะสลักเคลือบแดงลายวิวแม่น้ำที่ผลิตโดยหยางหมาว จากการสะสมของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระราชวัง

แหล่งที่มา: The Metropolitan Museum of Art (n.d.)

ภาชนะเคลือบในราชวงศ์ชิงเป็นการรวบรวมความเป็นเลิศของประวัติศาสตร์ มีรูปทรงหลากหลาย และเทคนิคที่สมบูรณ์ คุณลักษณะคือความประณีตละเอียดอ่อน และยังผสมผสานกับเทคนิคอื่นๆ เช่น การปิดทองและการฝังมุก ทำให้มีความงดงามอย่างยิ่งในด้านการแกะสลักที่ซับซ้อน ผลงานมีความเก่าแก่คลาสสิก แสดงถึงความมั่งคั่ง ความหรูหรา

ภาพที่ 6 กล่องเครื่องสำอางเคลือบสีดำ ทองคำทา และย้อมงาช้าง ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระราชวัง

แหล่งที่มา: The Palace Museum (n.d.)

การตกแต่งผิวของภาชนะเคลือบมีภาพและลวดลายที่หลากหลาย ซึ่งมีความสวยงามและหรูหรา ผลิตภัณฑ์ภาชนะเคลือบแบบดั้งเดิมมีความทนทานและมีคุณค่าทางศิลปะสูง ศิลปะภาชนะเคลือบมีประวัติศาสตร์ยาวนาน ทุกภาชนะเคลือบแบบดั้งเดิมถือข้อมูลทางวัฒนธรรมและศิลปะที่สะท้อนลักษณะของยุคสมัยนั้น ๆ (Zhang, 2019)

โดยสรุป ศิลปะเคลือบที่รุ่งเรืองในประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์จีนได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในแง่ของรูปทรงและการแสดงออกทางสุนทรียศาสตร์ หลังจากการสืบทอดและพัฒนาอย่างยาวนาน การสร้างสรรค์ศิลปะเคลือบในยุคปัจจุบัน ควรสืบทอดจิตวิญญาณของศิลปะเคลือบในประวัติศาสตร์ และพัฒนา ผลงานศิลปะเคลือบที่เหมาะสมกับช่วงจังหวะของยุคสมัยในปัจจุบัน

2. การแสดงออกของงานศิลปะเคลือบสมัยใหม่

ด้วยการพัฒนาอย่างรวดเร็วของศิลปะ ภาษาของการแสดงออกในศิลปะได้มีการพัฒนารูปแบบใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง วิธีที่ศิลปินใช้ในการแสดงออกถึงโลกภายในของตนไม่เพียงแต่เป็นรูปแบบดั้งเดิมของการวาดภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงรูปแบบการแสดงออกทางมิติ การใช้เคลือบในงานศิลปะก็ยังคงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นวัสดุเคลือบ รวมถึงการพัฒนาในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การพัฒนาศิลปะเครื่องเคลือบในปัจจุบัน เน้นที่การสืบทอดและพัฒนาจิตสำนึกทางวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาศิลปะร่วมสมัย ศิลปะเคลือบเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมดั้งเดิม มีความงดงามที่โดดเด่นในการแสดงสี วัสดุ ฝีมือ การตกแต่งพื้นผิว และแง่มุมอื่น ๆ นอกจากนี้ ศิลปะเคลือบยังมีความเป็นศิลปะและทักษะที่ครอบคลุมที่โดดเด่น (Guo, 2020) ดังเช่นในภาพที่ 7 เป็นกล่องเคลือบที่เชื่อมต่อกันโดยศิลปินชาวสโลวีเนีย Lara Bohinc รูปร่างของกล่องนี้เลือกใช้รูปทรงเรขาคณิตพิเศษและแทนที่สีเคลือบแดงและดำดั้งเดิมด้วยโทนสีที่นุ่มนวล ผู้เขียนบรรยายว่าโทนสีนี้ว่า “สดชื่น กระฉับกระเฉง และเป็นหญิงมากขึ้น” การสร้างสรรค์ในแนวคิดของกล่องเคลือบแบบดั้งเดิมและการมอบรูปร่างและภาษาตกแต่งใหม่ให้กับภาชนะเคลือบที่เป็นที่รู้จักนี้ถือเป็นนวัตกรรมสำคัญในออกแบบกล่องเคลือบ

ภาพที่ 7 กล่องเคลือบเชื่อมต่อกันโดย Lara Bohinc

แหล่งที่มา: Hubei Provincial Museum (n.d.)

การแพร่หลายของวิธีการผลิตอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และวัสดุที่มีต้นทุนต่ำหลากหลาย รวมถึงการแลกเปลี่ยนระหว่างอารยธรรมสมัยใหม่ทั่วโลก ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในสายการผลิตแบบมาตรฐานสามารถตอบสนองความต้องการทางวัตถุของสาธารณชนได้อย่างเต็มที่ สินค้าเครื่องใช้เคลือบดั้งเดิมกลับกลายเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงของผู้คนในปัจจุบัน เครื่องใช้เคลือบที่ทำจากวัสดุเคลือบถูกใช้น้อยลง และศิลปะเครื่องเคลือบก็เริ่มขาดความนิยมในสังคมยุคใหม่

ในงานศิลปะเครื่องเคลือบสมัยใหม่ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทั้งศิลปินในประเทศและต่างประเทศสามารถสืบทอดและเผยแพร่วิถียุณของศิลปะเครื่องเคลือบดั้งเดิม ใช้ประโยชน์จากลักษณะเฉพาะของเคลือบและนำเสนอเทคนิคที่ประณีตและความรู้สึกทางวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งแก่สาธารณชนในรูปแบบที่หลากหลายงานศิลปะที่เต็มไปด้วยสไตล์วัสดุเหล่านี้ได้ให้แนวคิดใหม่ๆ สำหรับการฟื้นฟูศิลปะเครื่องเคลือบ

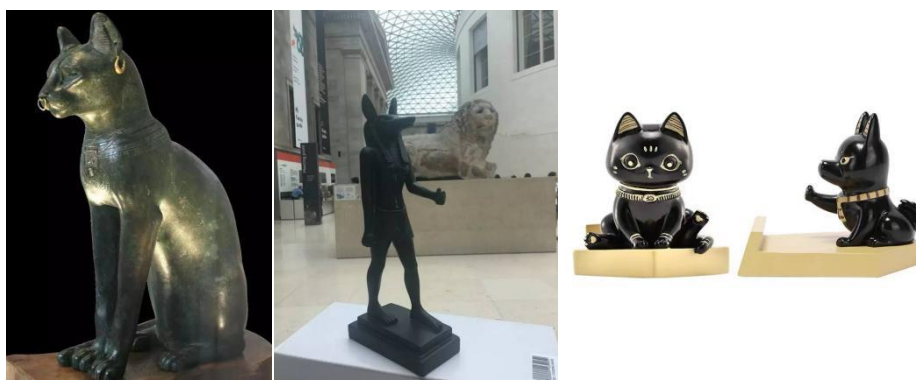
3. ตลาดวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์

การพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมและสร้างสรรค์ มีเป้าหมายหลักในการค้นหาลักษณะสำคัญของแหล่งวัฒนธรรม โดยใช้วิธีทางศิลปะในการขยายและเน้นย้ำความคิดสร้างสรรค์ จากนั้นจึงหาแนวทางสำหรับการสร้างผลิตภัณฑ์ที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีคุณค่าและความสำคัญ

ในการปฏิบัติของผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมและสร้างสรรค์ พิพิธภัณฑ์ศิลปะทั่วโลกเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ เช่น พิพิธภัณฑ์พระราชวัง (Palace Museum) พิพิธภัณฑ์อังกฤษ (British Museum) และพิพิธภัณฑ์แวนโก๊ะ (Van Gogh Museum) รองลงมาคือผลิตภัณฑ์ที่นำเสนอในภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์ยอดนิยมในช่วงหลัง รวมถึงภาพลายเส้นจากการ์ตูนที่ได้ถูกออกแบบใหม่ ทำให้ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นไม่เพียงแต่เป็นของที่ระลึกจากการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิม แต่ยังคงกลายเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ที่มีความสวยงามและสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน

ภาพที่ 8 ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมและสร้างสรรค์และต้นแบบจากพิพิธภัณฑ์พระราชวัง
แหล่งที่มา: Hubei Provincial Museum (n.d.)

ภาพที่ 9 รูปปั้นทองสัมฤทธิ์แมว Gaia Anderson และรูปปั้นทองสัมฤทธิ์ Anubis และผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์

แหล่งที่มา: Hubei Provincial Museum (n.d.)

ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์นั้น มีพื้นฐานจากจิตวิญญาณของวัฒนธรรม ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบและพัฒนา เสริมด้วยการสื่อสารที่ “พอเหมาะ” เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม และการสร้างสรรค์ ซึ่งได้รับการยอมรับจากตลาดและผู้คน ผลิตภัณฑ์เหล่านี้มุ่งเน้นไปที่การสืบสานปกป้อง วัฒนธรรม การพัฒนา และเผยแพร่วัฒนธรรม เพื่อให้ได้การผลิตรายทางวัฒนธรรม การทำให้ผลิตภัณฑ์เข้าถึงได้ ในวงกว้าง ในที่สุดก็กลับไปสู่การสื่อสารทางวัฒนธรรม

ภาพที่ 10 Bronze Squad

แหล่งที่มา: Hubei Provincial Museum (n.d.)

ภาพที่ 11 Riji Gong

ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและสร้างสรรค์ที่หลากหลายมักจะนำมาซึ่งความรู้สึกสดชื่น การสัมผัสทางสายตาที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและสร้างสรรค์แบบดั้งเดิมมักจะเหมือนของที่ระลึก โดยมุ่งเน้นไปที่การฟื้นฟูประวัติศาสตร์และมองข้ามการสร้างสรรค์งานศิลปะใหม่ แต่ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม และสร้างสรรค์ในยุคใหม่ มีการนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้ละทิ้งหลักการที่ระบุไว้ ลักษณะทางกายภาพของผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและสร้างสรรค์ต้องคงอยู่ได้นาน โดยไม่สนใจลักษณะ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกทางวัฒนธรรมและสร้างสรรค์แบบดั้งเดิม จนไปถึงการสร้างการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและสร้างสรรค์แบบดั้งเดิมไม่เคยทำได้มาก่อน

4. การบูรณาการศิลปะและผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

ในปัจจุบัน เศรษฐกิจศิลปะทางวัฒนธรรมกำลังพัฒนาอย่างรวดเร็ว ผู้คนนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยการทำความเข้าใจ ยอมรับ และเข้าถึงศิลปะ ด้วยเหตุนี้ จำนวนพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม แกลเลอรีศิลปะ บล็อกสร้างสรรค์ บล็อกวัฒนธรรม และตลาดสร้างสรรค์ในแต่ละแห่ง ไม่ว่าจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล หรือก่อตั้งโดยธุรกิจก็เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ศิลปะและหัตถกรรมแบบดั้งเดิม เป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมชาติของประเทศ มีบทบาทสำคัญใน กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม มีการเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดระหว่างศิลปะและหัตถกรรมดั้งเดิมกับ การออกแบบผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและสร้างสรรค์ในยุคใหม่ ทั้งสองมีแนวคิดสร้างสรรค์ทิศทางมูลค่า ผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกัน ในกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะและหัตถกรรมดั้งเดิม จะต้องปฏิบัติตามกฎทางศิลปะ

มีข้อกำหนดทางความงามที่แน่นอน และต้องมั่นใจในความเป็นเอกภาพของศิลปะที่ใช้ได้จริง ความเป็นชาติ ความทันสมัย ความงาม และศิลปะ (Lu, 2024)

ในโมเดลธุรกิจออนไลน์ที่มีการขายสินค้าทางออนไลน์ พบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะเครื่องเคลือบส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์ตกแต่งธรรมดา เช่น ลูกปัด สร้อยข้อมือ ลูกฟักทอง เคสโทรศัพท์ ถ้วยชา และอุปกรณ์ต่าง ๆ รูปทรงของผลิตภัณฑ์ขาดความรู้สึกรับรู้ของการออกแบบและรูปแบบผลิตภัณฑ์มีความซ้ำซาก แม้ว่าจะมีผลิตภัณฑ์ที่มีบรรยากาศทางศิลปะ และรูปร่างที่โดดเด่น แต่ก็ยังยากที่จะได้รับการยอมรับจากสาธารณะชน เนื่องจากราคาที่สูง

ในประวัติศาสตร์ของงานเคลือบนั้น มักใช้ในการทำเครื่องใช้ต่าง ๆ ของผู้ค้าก็ถือเป็นการสื่อสารที่ถูกต้องและเป็นวิธีที่ดีในการเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม พวกเขาให้ความสำคัญแค่ความงามในด้านเทคนิค โดยไม่สนใจในความงามของรูปทรง พวกเขายังไม่ได้ปรับหรือออกแบบใหม่ในรูปทรงของผลิตภัณฑ์ และไม่ได้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมยุคปัจจุบัน

ภาพที่ 12 ผลิตภัณฑ์ถ้วยเคลือบเงา

แหล่งที่มา: Hubei Provincial Museum (n.d.)

แนวคิดของการผสมผสานงานศิลปะเครื่องเคลือบและผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและสร้างสรรค์

งานศิลปะเคลือบสมัยใหม่เป็นการสร้างสรรค์ใหม่ที่เหมาะสมกับชีวิตสังคมสมัยใหม่และองค์ประกอบความงามร่วมสมัยบนพื้นฐานของการสืบทอดงานศิลปะเครื่องเคลือบโบราณของสาธารณรัฐประชาชนจีน ในการบูรณาการระหว่างศิลปะเครื่องเคลือบแบบดั้งเดิมกับกระแสศิลปะตะวันตก งานศิลปะเครื่องเคลือบจึงกลายเป็นงานศิลปะที่ทันสมัยและมีความงามมากขึ้น หน้าที่ของศิลปินเครื่องเคลือบในยุคใหม่คือการฟื้นฟูงานศิลปะเครื่องเคลือบให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง ทำให้เข้าไปอยู่ในชีวิตประจำวันมากขึ้น สาเหตุที่งานศิลปะเครื่องเคลือบกำลังเสื่อมถอยบางส่วนเกิดจากราคาที่สูง อีกส่วนหนึ่งคือกระบวนการที่ซับซ้อน ต้นทุนแรงงานสูง และเวลาการผลิตที่ยาวนาน การแก้ปัญหาสองประการนี้ต้องทำการลดระยะเวลาในการผลิต ควบคุมต้นทุนแรงงาน ออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดีและราคาถูกที่ตอบสนองรสนิยมความงามของผู้คนในสมัยใหม่ พร้อมทั้งให้ความเคารพต่อวัฒนธรรมศิลปะเครื่องเคลือบดั้งเดิมและมีจิตวิญญาณ เมื่อเห็นถึงวิกฤตการณ์การสืบทอด

และพัฒนางานศิลปะเครื่องเคลือบ จะเห็นโอกาสในการพัฒนาและนวัตกรรมงานศิลปะเครื่องเคลือบ ซึ่งเป็นความท้าทายที่ยิ่งใหญ่สำหรับผู้สร้างสรรค์งานศิลปะเครื่องเคลือบ

ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ความหลากหลายของวัสดุมีความสำคัญอย่างยิ่ง สิ่งที่เราควรเห็นมากกว่าคือการแสดงออกทางอารมณ์ของงาน ความสวยงามของเนื้อสัมผัสจากฝีมือ และความละเอียดอ่อนของงานหัตถกรรม ในการผสมผสานระหว่างสององค์ประกอบนี้ โดยมุ่งหวังที่จะทำให้มีความกลมกลืนและมีเอกลักษณ์ พร้อมทั้งพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายของ “การเปลี่ยนแปลงวัสดุและการบูรณาการความคิด” (Yi, 2021)

อภิปรายผล

1) ตามวัตถุประสงค์ข้อ 1: เข้าใจลักษณะ/เทคนิคของงานศิลปะเครื่องเคลือบ + วิเคราะห์ผลิตภัณฑ์สมัยใหม่และรูปแบบการออกแบบ

ก) ภาพรวมรูปทรงและความหมายเชิงวัฒนธรรม

หลักฐานโบราณคดีและระเบียบพิพิธภัณฑสถานว่า “ภาชนะเคลือบ” เริ่มจากการเคลือบผิววัตถุอินทรีย์ (ไม้ กระจาด ไม้ไผ่ ฯลฯ) เพื่อการใช้งานในชีวิตประจำวัน ก่อนจะพัฒนาสู่ศิลปวัตถุที่แฝงนัยสถานะและพิธีกรรม (Wu et al., 2018; Cameron & Sun, 2022) ตัวอย่างเชิงพิพิธภัณฑที่คุ้นอ้างถึง เช่น ภาชนะทรงนกเป็ดน้ำ พร้อมภาพดนตรี รำจากคู่อุปลักษณ์ “สีแดง สีดำ” (ภาพที่ 2) และ หม้อไม้ลายสัตว์ (ภาพที่ 3) สะท้อนการใช้ภาษาเชิงภาพและองค์ประกอบสีตามคติสมัยโบราณ (Hubei Provincial Museum, n.d.) สีแดงจากชินนาบาร์และสีดำจากคาร์บอนพบมาตั้งแต่ยุคต้นและคงอยู่ในสายเทคนิคยาวนาน (Cameron & Sun, 2022; Zheng et al., 2023).

ข) วัสดุและเทคนิค: จุดแข็งทางสมรรถนะที่หล่อเลี้ยงรูปแบบ

ฟิล์มรักที่ได้จาก Toxicodendron Vernicifluum (urushiol) แข็งตัวด้วยเอนไซม์แลคเคสภายใต้ความชื้นเหมาะสมจนได้โครงข่ายพอลิเมอร์สามมิติที่ ทนน้ำ-ทนสารเคมี-ทนความร้อน เด่นชัด (Yu et al., 2021; Okahisa et al., 2019; Chen et al., 2023) สมรรถนะนี้ทำให้ช่างสร้าง “ระบบชั้น” (ground-middle-top coat) ควบคุมเทคนิคปรับผิว เช่น ลงรัก-ปิดทอง ฝังมุก แกะสลักรัก ซึ่งเห็นได้ในชิ้นงานยุคโบราณถึงอันและพัฒนาอย่างซับซ้อนในสมัยหยวนกับงาน แกะสลักรักแดง (ภาพที่ 5) (Zheng et al., 2023; The Metropolitan Museum of Art, n.d.) ในอีกสายหนึ่ง เทคนิค กระจาดมาเซ (papier-mâché) เคลือบรักและปิดทองในสมัยถังก่อรูปโครงสร้างที่ “เบาแต่ใหญ่” รองรับงานประติมากรรมเชิงพุทธศิลป์ (ภาพที่ 4) (The Metropolitan Museum of Art, n.d.)

ค) ลักษณะ CMF (Color-Material-Finish) และภาษาทัศนศิลป์

“สีแดง-ดำ” เป็นคู่สีประจำกายของเครื่องรักจีนยุคโบราณ ทั้งเพื่อสุนทรีย์และความคงทนของเม็ดเงิน (Cameron & Sun, 2022; Zheng et al., 2023) ด้านวัสดุ พื้นผิวรักให้ความเงาลึก (Depth Gloss) และสัมผัสเฉพาะจากการขัดเงาซ้ำ ทำให้คุณค่าเชิงศิลป์และความทนทานเชิงใช้สอยเดินคู่กัน คุณลักษณะที่

อธิบายได้ว่าทำไมวัตถุจำนวนมากจึงคงสภาพดีในสภาพใต้ดินชั่วยาวนาน (Wu et al., 2018; Hubei Provincial Museum, n.d.).

ง) การอ่านผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย

เมื่อเทียบกับต้นแบบดั้งเดิม ผลงานร่วมสมัยอย่าง กล้องเคลือบของ Lara Bohinc (ภาพที่ 7) แสดง “การแปล” ภาษารักไปสู่โภชนาการเรขาคณิตเรียบง่ายและโทนสีอ่อนนุ่มกว่าคู่สีแดง-ดำดั้งเดิม เพื่อสื่อบุคลิก “สดชื่น เฟมินิน์ ร่วมสมัย” โดยยังคงใช้ ความเงาและผิวต่อชั้น เป็นแกนสุนทรีย์ (Bohinc, n.d.). การสังเคราะห์นี้บ่งชี้ว่าจุดแข็งทางวัสดุและผิวสัมผัสของรักสามารถ “รีแม็พ” เข้ากับรสนิยมตลาดใหม่ได้ หากออกแบบ CMF และสัดส่วนรูปทรงอย่างมีกลยุทธ์ (Chen et al., 2023).

ตามวัตถุประสงค์ข้อ 2: วิเคราะห์การบูรณาการศิลปะเครื่องเคลือบกับผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสมัยใหม่ เพื่อแนวทางนวัตกรรมในการออกแบบ

วรรณกรรมด้านมรดกภูมิปัญญาชี้ปัญหาเชิงโครงสร้าง ความรู้ปริยายของช่าง เวลา/ต้นทุนผลิตสูง และแรงงานรุ่นใหม่ลดลง ซึ่งส่งผลต่อ “ความสามารถผลิตซ้ำ” ของผลิตภัณฑ์ (Song et al., 2019). ทางออกที่เริ่มเห็นผลคือ การศึกษาช่างแบบบูรณาการ (ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ) และ แพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อบันทึกเทคนิค/ชิ้นส่วนความรู้และเชื่อมตลาด (Hung et al., 2021; He & Wen, 2024). สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์นี้หมายถึงการมี “ฐานข้อมูลวัตถุดิบ-เทคนิค-แม่พิมพ์” ที่นักออกแบบเข้าถึงได้ เพื่อย่นเวลาพัฒนาและควบคุมคุณภาพให้สม่ำเสมอ จากมรดกตลาด สามารถจัดวาง 3 เช็กเมนต์: (i) Heritage Luxe รุ่นจำนวนจำกัด ใช้เทคนิคเต็มรูปแบบ (แกะสลัก/ฝังมุก/ปิดทอง); (ii) Contemporary Essentials ของใช้ทุกวันที่เน้น CMF และความทนทาน (เคลือบชั้นบาง+accent); และ (iii) Design Collaborations ความร่วมมือกับศิลปิน/พิธีรภัณฑ์เพื่อออกคอลเลกชันเล่าเรื่อง (Palace Museum, n.d.; The Metropolitan Museum of Art, n.d.). โมเดลนี้เพิ่มทางเลือกด้านราคา-เวลา และรักษาคุณภาพเชิงแบรนด์ เพราะต้นรักให้ยางคุณภาพหลังปลูกหลายปี การออกแบบควรสอดรับ ชีพพลายชีวภาพ และวัฏจักรเก็บเกี่ยว พร้อมการตรวจสอบแหล่งที่มาด้วยวิธีวิเคราะห์ (HPLC/ToF-SIMS) เพื่อลดการปนปลอมและสร้างความเชื่อมั่นผู้บริโภค (Yu et al., 2021). แนวทาง bio-based & repairable design (ออกแบบให้ซ่อม/ขัด-ทาใหม่ได้) ช่วยยืดอายุการใช้งานและสอดคล้องวาระสิ่งแวดล้อม (Chen et al., 2023).

สรุปผลได้ดังนี้ การศึกษาประวัติศาสตร์จะค่อย ๆ เคลื่อนตัวไปสู่ยุคปัจจุบัน โดยผสมผสานการวิเคราะห์งานศิลปะเครื่องเคลือบทั้งในประเทศและต่างประเทศ และสถานการณ์ปัจจุบันของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์เพื่อเข้าใจอย่างลึกซึ้ง การวิเคราะห์การบูรณาการนวัตกรรมของผลิตภัณฑ์งานศิลปะเครื่องเคลือบสำหรับอนาคตในด้านเทคนิคการแสดงออก โดยมุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงการสร้างผลงานผลิตภัณฑ์ศิลปะเครื่องเคลือบแบบใหม่ ได้แก่ พัฒนานวัตกรรม การสำรวจในแง่ของรูปทรง การผลิต และความเป็นไปได้ที่ผลงานศิลปะเครื่องเคลือบจะได้รับการยอมรับจากตลาดในฐานะผลิตภัณฑ์ที่ทำให้วัฒนธรรมพื้นเมืองมีความเรียบง่าย สง่างาม จนกลายเป็นสิ่งที่มีชีวิตชีวา ซึ่งรวมกับเทคนิคศิลปะแบบดั้งเดิม เข้ากันกับการออกแบบสมัยใหม่ เคารพกระบวนการสร้างงานศิลปะเครื่องเคลือบที่ไม่สามารถควบคุมได้

และให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่คล้ายคลึงกันในการสร้างสรรค์งานศิลปะเครื่องเคลือบ การรวมลักษณะเฉพาะของงานศิลปะเครื่องเคลือบ การสืบทอดทักษะพื้นบ้าน และการเผยแพร่วัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ควรส่งเสริมงานศิลปะเครื่องเคลือบและผลงานศิลปะเครื่องเคลือบอย่างเต็มที่ โดยจัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับงานศิลปะเครื่องเคลือบแก่ผู้ที่สนใจกับประชาชน โดยผ่านการจัดนิทรรศการ การเปิดตลาดงานศิลปะเครื่องเคลือบ การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมเกี่ยวกับงานศิลปะเครื่องเคลือบ เพื่อเพิ่มความเข้าใจและการรับรู้เกี่ยวกับงานศิลปะเครื่องเคลือบรวมถึงผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

2. ควรเสริมสร้างคุณลักษณะทางวัฒนธรรมของงานศิลปะเครื่องเคลือบ ส่งเสริมให้ศิลปินนำเสนอผลงานศิลปะเครื่องเคลือบออกสู่สาธารณชน และการออกแบบอุตสาหกรรมการทำงานร่วมกันในรูปแบบข้ามสาขาผสมผสานหัตถกรรมแบบดั้งเดิมกับเทคนิคและวิธีการสมัยใหม่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาในด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ของงานศิลปะเครื่องเคลือบ โดยให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความยั่งยืน และความสามารถในการแข่งขัน

2. ควรมีการวิจัยข้ามสาขา โดยประยุกต์ใช้นวัตกรรมของงานศิลปะเครื่องเคลือบ เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างนักวิชาการ นักออกแบบ ช่างฝีมือ และบุคคลในสาขาอื่น ๆ เพื่อร่วมกันสร้างแนวทางและวิธีการใหม่ ๆ สำหรับผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Baidu Baike. (n.d.). *Lacquer Bowl*. <https://baike.baidu.com/item/%E6%BC%86%E7%A2%97/4912240>
- Bohinc. (2018, December 3). *Traditional lacquerware keeps pace with the times and displays contemporary beauty*. https://mp.weixin.qq.com/s/BAY-pNcVotNb2oNWcp_avA
- Cameron, J., & Sun, G. (2022). Textile production and craft specialisation at Tianluoshan in the lower Yangzi Valley. *Antiquity*, 96(389), 1336–1353. <https://doi.org/10.15184/aqy.2022.104>
- Chen, S., Wang, L., Lin, X., Ni, P., Liu, H., & Li, S. (2023). Catechol derivative urushiol's reactivity and applications beyond traditional coating. *Industrial Crops and Products*, 197, 116598. <https://doi.org/10.1016/j.indcrop.2023.116598>
- Guo Dong (2020). *Research on the development of modern lacquer art*. Art and Design. Page 131.
- He, X., & Wen, C. (2024). Construction of digital creation development model of intangible cultural heritage crafts in China. *Humanities and Social Sciences Communications*, 11, 1745. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-04331-4>
- Hubei Provincial Museum. (n.d.). *Lacquerware collection*. http://hbsbwg.cjyun.org/qmq/index_7.html

- Hung, C.-S., Chen, T.-L., & Lee, Y.-C. (2021). From Cultural Heritage Preservation to Art Craft Education: A Study on Taiwan Traditional Lacquerware Art Preservation and Training. *Education Sciences*, 11(12), 801. <https://doi.org/10.3390/educsci11120801>
- Lu, M. (2024). *The role of traditional arts and crafts in the design of modern cultural and creative products*. Tian Nan. Page 34.
- Okahisa, Y., Narita, C. & Yoshimura, T. Resistance of wood coated with oriental lacquer (urushi) against damage caused by subterranean termite. *Journal of Wood Science*, 65, Article 41. <https://doi.org/10.1186/s10086-019-1820-6>
- Song, X., Yang, Y., Yang, R., & Shafi, M. (2019). *Keeping watch on intangible cultural heritage: Live transmission and sustainable development of Chinese lacquer art*. *Sustainability*, 11(14), 3868. <https://doi.org/10.3390/su11143868>
- The Metropolitan Museum of Art. (n.d.). *Buddha, probably Amitabha* (Object No. 19.186). <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/42163>
- The Palace Museum. (n.d.). *Black lacquer with gilt and inlaid dyed ivory cosmetic box*. <https://www.dpm.org.cn/collection/lacquerware/230193.html>.
- Wu, M., Zhang, B., Jiang, L., Wu, J., & Sun, G. (2018). Natural lacquer was used as a coating and an adhesive 8000 years ago at Kuahuqiao, determined by ELISA. *Journal of Archaeological Science*, 100, 80–87. <https://doi.org/10.1016/j.jas.2018.10.004>
- Yi, Y. (2021). *Practical exploration of lacquer in fiber art*. Page 1.
- Yu, H. H., Ham, S. W., & Lee, Y. (2021). HPLC and ToF-SIMS analyses of *Toxicodendron vernicifluum* tree sap mixed with other natural lacquers. *Molecules*, 26(2), 434. <https://doi.org/10.3390/molecules26020434>
- Zhai, K., Sun, G., Zheng, Y., Wu, M., Zhang, B., Zhu, L., & Hu, Q. (2022). The earliest lacquerwares of China were discovered at Jingtoushan site in the Yangtze River Delta. *Archaeometry*, 64(1), 218–226. <https://doi.org/10.1111/arcm.12698>
- Zhang, F. (2019). *Artistic characteristics of Pingyao polished lacquerware*. Decoration. Page 121.
- Zhang, W. (2023). *Traditional inheritance and creative innovation: the value and strategy of museums in the new era to develop intangible cultural heritage handicraft cultural and creative products*. Art and Design. Page 188.
- Zheng, L., Wang, L., Zhao, X., Xi, Z., Wu, X., & Fan, X. (2023). Characterization of the Materials and Techniques of Red Lacquer Painting of a Horizontal Plaque Inscribed by General Feng Yü-hsiang. *Coatings*, 13(3), 583. <https://doi.org/10.3390/coatings13030583>